

Oktober 2014

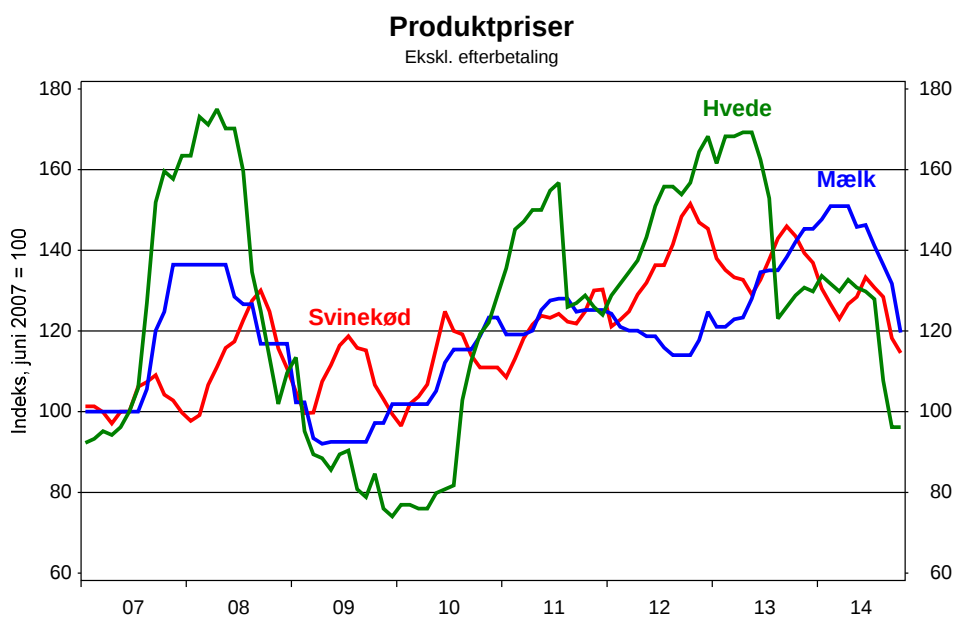
T +45 8740 5000
F +45 8740 5010
E vfl@vfl.dk
W vfl.dk

Landbrugets økonomi

De senere års indtjening i landbruget

Landbruget har været igennem en periode med meget svingende priser og indtjening gennem de sidste 7-8 år. Under finanskrisen i 2008 og 2009 faldt stort set alle landbrugets priser til ekstremt lave niveauer, og sammen med priserne faldt også indtjeningen. Gennem 2010 og 2011 arbejdede priserne og indtjeningen sig opad til historisk høje niveauer i 2012 frem til starten af 2014.

Aktuelt er priserne og indtjeningen meget hurtigt på vej ned igen på grund af et sammenfald af en række forhold, der alle tynger priserne via en stigende produktion samtidig med et fald i efterspørgslen. Prisbevægelserne, herunder styrken af det aktuelle prisfald, kan ses af nedenstående graf (da niveauerne er meget forskellige, er priserne indekserede, så prisbevægelserne umiddelbart kan sammenlignes):

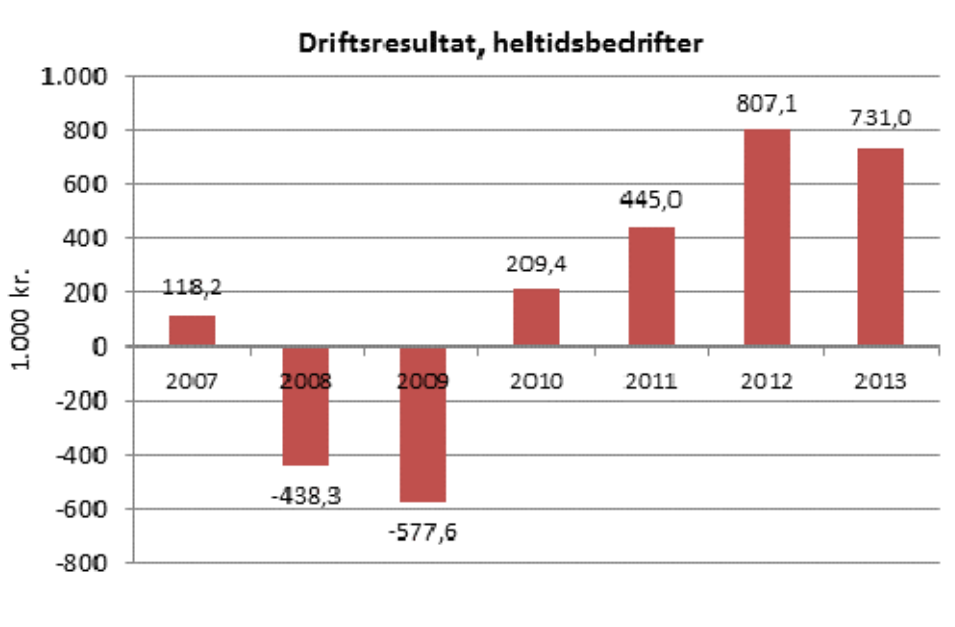

Det aktuelle prisfald skyldes, at landbrugets vigtigste produkter i disse måneder er ramt af en voldsom "storm" fra en række samtidige begivenheder: De største effekter stammer fra:

- Ruslands embargo mod landbrugsprodukter fra EU.
- Lageropbygning af fødevarer i Kina, som har medført lavere efterspørgsel fra denne væsentlige markedsaktør.
- Øget global produktion af fødevarer.
- Ophør af EU's mælkekvote-ordning fra 1. april 2015, som allerede nu har medført øget produktion af mælk, da EU's mælkeproducenter er begyndt at gear sig til den nye markedssituation.

Summen af pris-negative faktorer har betydet store prisfald på en række af landbrugets væsentligste salgsprodukter, såsom mælk, svinekød, korn og minkskind, hvilket rammer indtjeningen i store dele af dansk landbrug.

Som nævnt har de senere års prisbevægelser medført store udsving i indtjeningen, som det ses af grafen nedenfor, der gengiver landbrugets driftsresultater de seneste 7 år:

Anm.: Driftsresultatet viser indkomsten før aflønning af ejeren samt forrente ejerens egenkapital.

Den dårlige indtjening i 2007-2010 var sammenfaldende med et kraftigt fald i jordpriserne på ca. 40 pct., og tilsammen medførte det, at landbruget blev drænet for egenkapital.

Det skal understreges, at der er meget stor spredning i landbrugsvirksomhedernes indtjening, men på mange bedrifter har den relativt gode indtjening i 2012 og 2013 har ikke været tilstrækkelige til at genopbygge egenkapitalen. Dermed er der på mange bedrifter ikke tilstrækkelig egenkapital til at modstå den aktuelle "storm".

Landbrugets langsigtede økonomiske styrke

Landbrugets salgs- og faktorpriser svinger meget fra år til år. Det kan derfor være vanskeligt at vurdere landbrugets mere grundlæggende økonomiske sundhedstilstand ud fra de enkelte års resultater. Hvis landbrugets langsigtede indtjeningsevne skal vurderes, er det derfor nødvendigt at korrigere de væsentligste priser og renter til langsigtede niveauer, uafhængig af det enkelte års indtjening, der kun kan give et øjebliksbillede, som ofte er misvisende.

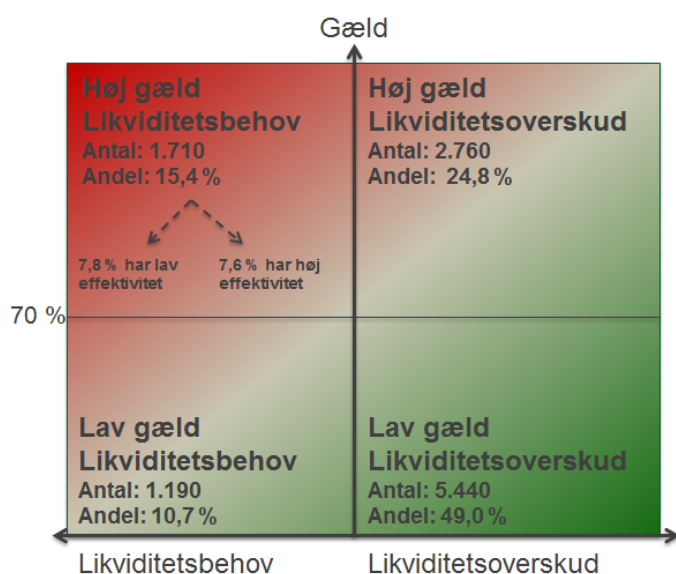
Foretages en sådan konjunkturkorrektur, fremkommer et mere retvisende billede af den langsigtede, underliggende økonomiske tilstand i landbruget, hvilket stemmer bedre overens med den betragtning, som virksomhedsejeren, investorer, finansieringskilder og andre beslutningstagere anlægger for en virksomhed. Vi kan i denne sammenhæng tale om det strukturelle eller langsigtede indtjeningsniveau.

Ved at beregne virksomhedens langsigtede indtjeningsevne og sammenholde dette med virksomhedens gæld, fås en godt indtryk af landbrugets samlede økonomiske sundhedstilstand.

Som indtjeningsmål er det mest relevant at benytte virksomhedens evne til at generere overskudslikviditet, den likviditet, der er til rådighed til at spare op, afdrage gæld eller investere. Er likviditeten negativ, har virksomheden behov for ekstra finansiering.

Som gældsmål anvendes gældsprocenten, dvs. den samlede gæld i forhold til de samlede aktiver.

Ved at opdele virksomhederne i kategorier – hhv. likviditetsoverskud og –underskud (-behov) samt en gældsprocent over/under 70 (cirka-grænsen for høj/lav gæld), kan vi inddele landbrugsvirksomhederne i forskellige kategorier efter deres økonomiske styrke:

De fire grupper af heltidslandbrug er karakteriseret på følgende vis:

- Høj gæld og likviditetsbehov (1.710/15,4 pct.):** Gælden er for høj og/eller indtjeningen for lav. Ingen mulighed for afdrag. Intet råderum - behov for gældsnedskrivning, turnaround eller afvikling.
- Lav gæld og likviditetsbehov (1.190/10,7 pct.):** Skal især forbedre indtjeningen. Har teoretisk set et vist kortsigtet råderum, men ikke nødvendigvis i praksis.
- Høj gæld og likviditetsoverskud (2.760/24,8 pct.):** Gælden er for høj, og bedriften er meget rentefølsom. Har et vist kortsigtet råderum.
- Lav gæld og likviditetsoverskud (5.440/49 Pct.):** "Tilfredsstillende" indtjening og gæld. Har et større langsigtet råderum.

Virksomhederne, som vi normalt betegner som værende i "alvorlige økonomiske vanskeligheder" er kategori 1. (høj gæld/likviditetsunderskud). For disse virksomheder står indtjeningen ikke mål med gældens størrelse, og der er ikke likviditet til at afdrage på gælden. Dvs. de er henvist til at stifte ny gæld.

Gruppe 1. har således behov for at øge likviditetsoverskuddet og/eller få nedbragt gælden for at genskabe balancen mellem gæld og indtjening og for at skabe plads til fortsat at udvikle virksomheden, så den også på sigt kan klare sig konkurrencemæssigt. Denne gruppe udgør ca. 1.700 virksomheder, svarende til 15,4 pct. af alle landbrugsvirksomheder. Kvæg- og svinelandbrug er overrepræsenterede i denne kategori, mens planteavlere har forholdsvis få i denne kategori.

At en virksomhed falder i kategorien med "alvorlige økonomiske vanskeligheder" betyder ikke nødvendigvis, at landmanden er "udygtig". Således viser vores analyser, at ca. halvdelen af landmændene i

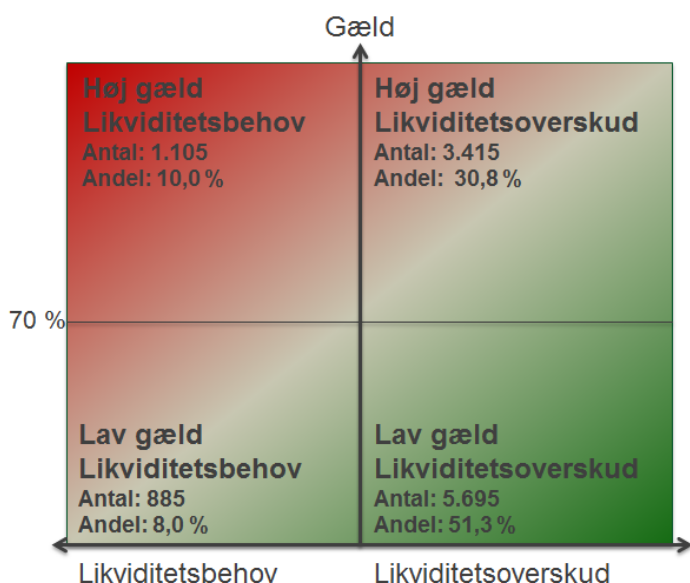
denne kategori er effektive landmænd (målt på overskudsgraden, der er det nærmeste vi kommer på en måling af "godt landmandsskab"). Det vil derfor være forkert at dømme en sådan landmand ude, idet et ejerskifte med en ny landmand på gården ikke vil forbedre indtjeningen. For denne effektive gruppe af landmænd er det mere relevant at finde en ordning med gældsrekonstruktion, så gælden kommer til at stå mål med indtjeningen.

Samtidig ses det også, at ca. halvdelen af landbrugene har lav gæld og likviditetsoverskud (gruppe 4.). Disse landbrug klarer sig særdeles godt og er rigtig stærke erhvervsvirksomheder. Det er blandt denne gruppe af virksomheder, vi finder en stor del af de landmænd, der har styrke til at udvikle landbruget i fremtiden.

Figuren ovenfor illustrerer samtidig den store økonomiske spredning, der er i landbruget. Den store spredning og de meget svingende priser (og indtjening) er årsag til, at det kan være vanskeligt at forholde sig til, hvordan landbrugets økonomiske tilstand rent faktisk er. Betragtes erhvervet som helhed, er der ligesom inden for mange andre erhverv både en meget tung gruppe med for lav indtjening og for høj gæld samt en rigtig stærk gruppe, som sikrer, at erhvervet har et sundt fundament i fremtiden.

Landbrugets aktuelle økonomiske styrke

Som vist indledningsvist svinger landbrugets indtjening kraftigt fra år til år. Hvis vi anvender ovenstående beregningsmetode på regnskabstallene fra **2013**, får vi i stedet følgende resultater:

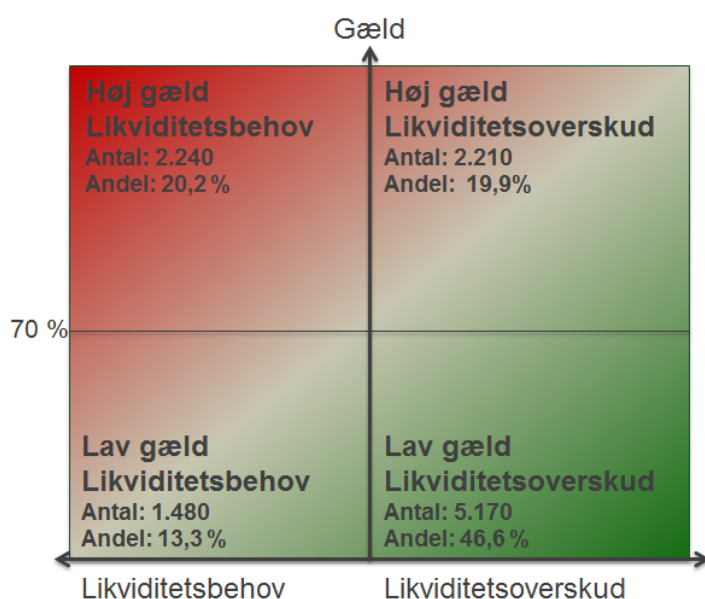
Det skal bemærkes, at vi her ikke længere kan tale om "alvorlige økonomiske vanskeligheder" for gruppen med høj gæld og likviditetsbehov, da opgørelsen ikke er udtryk for, om den enkelte landbrugsvirksomhed på længere sigt reelt er i økonomiske vanskeligheder. Likviditeten er altafgørende for, om virksomheden overlever, og hvis der er behov for at hente likviditet udefra, vurderer kreditgiverne, om virksomheden er kreditværdig på længere sigt, dvs. om virksomhedens langsigtede gældsserviceringsevne er i orden. Et enkelt år med eller uden evne til at generere likviditet er derfor uden større betydning.

Når vi anvender beregningsmetoden på et enkelt år, kan vi derfor kun vurdere, om en virksomhed er i **"akutte økonomiske vanskeligheder"**.

Under disse forudsætninger ses det, at 2013 var et rigtig godt år for landbruget, idet gruppen af virksomheder med økonomiske vanskeligheder svinder ind fra ca. 1.700 til ca. 1.100 (fra 15,4 til 10 pct.). Tilsvarende vokser den meget kreditværdige gruppe med lav gæld og likviditetsoverskud fra 5.540 til 5.695 virksomheder (fra 49 til 51,3 pct.).

Alt i alt havde ca. 900 virksomheder (8 pct.) flere evnen til at generere positiv likviditet end under "normale" konjunkturer.

Hvis vi igen anvender ovenstående beregningsmetode og indregner det **aktuelle prisfald**, beskrevet indledningsvist i notatet, får vi følgende resultater:

I forhold til situationen i 2013 er der nu 2.240 virksomheder (20,2 pct.) med "akutte økonomiske vanskeligheder" og tilsammen mister 1.730 virksomheder (15,6 pct.) evnen til at generere positiv likviditet.

Det skal igen bemærkes, at forskellen mellem 2013-beregningen og den aktuelle beregning "kun" refererer til en kortsigtet situation, og ikke er udtryk for at disse virksomheder, der på langt sigt flytter kategori til "alvorlige økonomiske vanskeligheder". Kun hvis de helt aktuelle markedspriser holder sig på de nuværende niveauer, vil der være tale om et permanent kategori-skifte. Dette er dog næppe realistisk, da der typisk sker en udbudsreaktion, når priserne falder. Dvs. når det bliver mindre attraktivt at producere, ophører nogle producenter, hvorefter udbuddet falder, og priserne retter sig igen. Men på kort sigt kommer en væsentligt større gruppe i likviditetsvanskeligheder. Det er især alvorligt i en situation, hvor landbruget i forvejen har vanskelig adgang til kredit og kapital.

Landbrugets langsigtede indtjening

På trods af de aktuelle økonomiske vanskeligheder tegner dansk landbrug til at blive en af vinderne i den globale landbrugsproduktion.

Efterspørgslen efter fødevarer vil ifølge FN's fødevarer- og landbrugsorganisation FAO samt OECD fordobles frem til 2050. Det skyldes, at befolkningstallet globalt set stiger fra godt 7 mia. til 9 mia. mennesker. Samtidig stiger velstanden, hvilket medfører større efterspørgsel efter fødevarer – ikke så me-

get i den velhavende del af verdenen, men i høj grad i udviklingslandene og i de nyindustrialiserede lande. Endelig øges også efterspørgslen efter afgrøder til bioenergi kraftigt.

På den anden side har udbuddet meget vanskeligt ved at følge med, idet landbrugsarealet kun kan øges med 5-10 pct. på grund af byudvikling, ørkener breder sig, saltophobning, vandmangel og et mere ustabil klima med oversvømmelser og tørke mv.

Danmark er som landbrugsland begunstiget af en meget veludviklet infrastruktur, teknologi og know how på et meget højt niveau, et relativt stabilt klima, rigelig adgang til vand mv. Derfor tegner Danmark til at blive en af fremtidens vindere inden for landbrugsproduktion.

Landbrugets gæld

Landbrugets gæld er steget støt gennem de seneste årtier. Særlig kraftigt steg gælden op gennem 00'erne på grund af høje priser på jord og mælkekvote, stadig skrappe krav til miljø og dyrevelfærd, fejlslagne investeringer og flere år med lav indtjening.

Gælden er nu på ca. 360 mia. kr. på alle landejendomme. Ud af denne gæld er der dog en stor del, som knytter sig til deltids- og hobbylandbrug, hvor hovedindtægtskilden i virkeligheden stammer fra jobs uden for landbruget. Dvs. det er indtægter uden for landbruget, som skal servicere gælden. Hvis vi kun medregner heltidslandbrug, hvor indtægten fra landbrugsproduktionen skal forrente gælden, drejer det sig om en gæld på ca. 240 mia. kr. Det svarer til en gældsprocent på ca. 65 pct. – landbrug med kvæg og svin har en gældsprocent på hhv. ca. 74 og 71 pct., mens planteavlernes gældsprocent ligger på ca. 52 pct.

De 240 mia. kr. i gæld er fordelt således:

Driftsgren	Andel af gæld
Kvægbedrifter	24 %
Svineproducenter	26 %
Planteavlere	13 %
Minkavlere	3 %
Øvrige landbrug	5 %

Gælden er endvidere fordelt således på kreditgivere:

Kreditinstitution	Andel af gæld
Realkreditinstitut	76 %
Pengeinstitut	18 %
Andre kreditorer	6 %

Andelen af variabelt forrentede lån udgør godt 90 pct., og andelen af afdragsfrie lån udgør godt 60 pct.

Henvendelser vedrørende notatet bedes rettet til:

Klaus Kaiser

Erhvervsøkonomisk chef

Videncentret for Landbrug

T +45 8740 5175 (direkte) / M +45 2013 5175

E kak@vfl.dk